

Світлана Шуміло, Мауріціо Спанезі

**НОВІША ІСТОРІЯ УКРАЇНИ У ВІРШАХ ТА ПЕРЕКЛАДАХ.
РОЗДУМИ НАД ЗБІРКОЮ ПОЕЗІЙ:**

**Poeti d'Ucraina a cura di Alessandro Achilli e Yaryna Grusha
Possamai.**

Milano: Mondadori, 2022, 250 p.

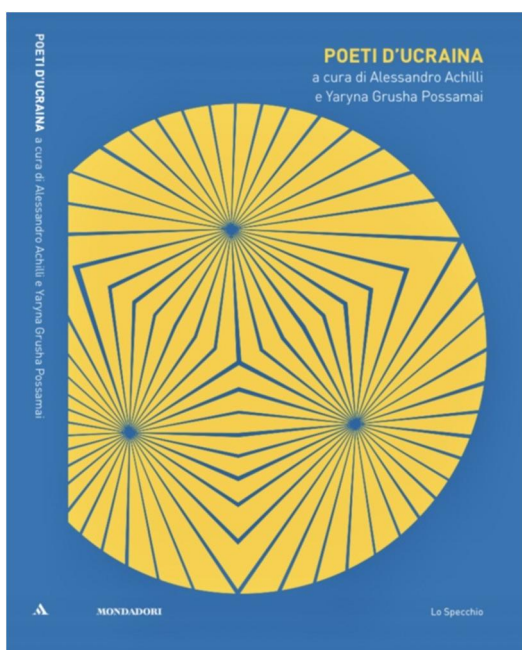
DOI: 10.58407/litopis.230415

© С. Шуміло, М. Спанезі, 2023. CC BY 4.0

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2633-284X>; <https://orcid.org/0009-0003-2263-8558>

Стаття є розгорнутою рецензією на антологію української поезії, що вийшла друком в Мілані (Італія) в 2022 році двома мовами: українською та італійською. Особливість антології полягає в тому, що вірші в ній розділені на шість глав, до кожної з яких є передмова з описом історичних подій, що сталися в Україні в цей період, та літературних тенденцій, притаманних певному періоду. **Новизна** статті полягає в тому, що опис антології зроблений уперше. Використаний описовий метод та частково – хронографічний, що продиктовано побудовою самої збірки. **Висновки:** «Поети України» – книжка, яка справляє величезне враження і змушує поглянути по-новому й на українську поезію, і на італійських літературознавців, і на поезію взагалі. У сучасній Італії поезія не відіграє такої значної ролі в суспільстві, як в Україні: вона є хобі для одного, розвагою для іншого, шліфуванням філологічних здібностей для третього. Але не рупором громадянської позиції, не зброєю і не ключем, завдяки якому іноземці можуть відкрити для себе менталітет нації. Мабуть, і в Україні було б так само, якби не ця постійна боротьба за ідентичність, за мову, за свій погляд на життя. Водночас саме життя зробило сучасну українську поезію такою величною, серйозною, відвертою та справжньою. Отже, поетичні українці, мабуть, видаються трохи дивними для інших націй, але й такими, які дозволяють пізнавати себе через красиві, витончені, вистраждані тексти.

Ключові слова: українська поезія часів війни, Алессандро Акілі, Ярина Груша, «Поети України».

Нарис, який мав бути рецензією на антологію української поезії, що нещодавно побачила світ в Італії, переріс обсяг та завдання рецензії, і ми вагаємося, яким жанром наукової або науково-популярної публікації його визначити. Він написаний від першої особи, але підписаний двома авторами – і це потребує пояснення.

Я писала його, не приховуючи власних вражень та міркувань, оскільки не просто аналізую збірку української поезії, видану в Італії, але саме зараз перебуваю в Італії та можу собі дозволити спілкуватися з італійськими філологами й укладачами антології. І як українка, яка не так давно живе в Італії, я не змогла лишити цю рецензію холодною, позбавленою мого сприйняття та моїх думок. З іншого боку, не могла й обійтися без вагомій допомозі італійського філолога, інакше мені було б важко збагнути сенс передмов цієї книги та особ-

ливості сприйняття італійцями української поезії та України взагалі. Нарис народжений і завдяки нашим із ним бесідам про поезію, адже він і сам поет, про політичну ситуацію і конкретно про цю збірку. До того ж, Мауріціо Спанезі активно долучився й до формулювання окремих думок у цьому тексті, тому мені було б важко назвати автором лише себе.

* * *

«Поети України» – книжка, яка справила на мене величезне враження і змусила поглянути по-новому й на українську поезію, і на італійських літературознавців, і на поезію взагалі. Гадаю, останнє – найяскравіше, оскільки саме під час порівняння різних мов і різних літератур ти чіткіше бачиш їх особливості та кордони, саме на фоні чужого світосприйняття яскравіше усвідомлюєш своє й задумуєшся в принципі про світобудову. Мені здається, що будь-яка гарна книжка, зроблена старанно та з любов'ю, має саме таку мету – закликати нас думати про світобудову, про сенс життя.

«Поети України» – двомовна збірка віршів, підібраних та перекладених італійською Алессандро Акіллі та Яриною Грушею. Збірка поділена на шість розділів відповідно до певного історичного періоду: від 60-х рр. ХХ ст. до травня 2022 р. Кожен розділ відкриває невеличка передмова-нарис, яка знайомить читачів із історичними обставинами розвитку поезії в Україні в той чи інший період, із поетичними угрупованнями, особливостями творчості деяких поетів. Перший розділ присвячений цілком Василеві Стусові, оскільки, на думку укладачів, саме він є *«ініціатором ренесансу української поезії після темних десятиліть сталінізму»* (С. 5). Отже, і передмова до першого розділу теж описує винятково життєвий шлях та літературний здобуток В. Стуса. Так само приділено увагу й деяким ідеям, які ширяли в повітрі під час Перебудови та пізніших часів, коли вірші В. Стуса повернулися до читачів та стали популярними серед українців. Зокрема, наголошують укладачі, поезія Стуса для багатьох стала втіленням ідеї про *«українську культуру як інтегровану частину культури європейської»* (С. 6), про свободу творчості, а також – про те, що українська поезія не має почуватися безсилою, а навпаки – *«мала б зберігати власну автономію та особистий простір для зростання та діалогу»* (С. 6). В. Стус названий укладачами свого роду першопрохідником – тим, хто прорвав мовчання страшних років і був жорстоко покараний за це. Вірші Василя Стуса для укладачів – *«плоди сміливості»* (С. 7).

Знаменно, що збірка відкривається віршем Василя Стуса «Сто дзеркал» – своєрідною сповіддю про пошук себе та визнання своєї неспроможності визначитися навіть у тому, живий ти ще чи вже мертвий. «Може, і живий, і мрець?» – питає в себе поет, визнаючи, що він вже сто разів конав і сто разів народжувався, і що очі його вже не можуть плакати, хоча душа «вся в сльозах». Утрата ідентичності та життєвої активності, брак упевненості в собі та своєму існуванні – наскільки це символічно для сучасних українців! Це саме той момент, який ми нерідко намагаємося приховати, заглушити, не дозволяємо говорити про це вголос собі та ворогові, але Василь Стус завжди говорить прямо про найпотаємніше та найбільчуже, інакше не був би Поетом і, думається, не відкривав би збірку віршів, призначених для читання іноземцями. Отже, наведемо цю коротку та пронизливу поезію цілком:

***

*Сто дзеркал спрямовано на мене,
в самоту мою і німоту.
Справді – тут? Ти справді – тут? Напевне,
ти таки не тут. Таки не тут.
Де ж ти є? А де ж ти є? А де ж ти?
Урвище? Залом? А чи зигзаг?
Ось він, довгожданий дощ. Як з решета.
Заливає душу, всю в сльозах.
Сто твоїх конань. Твоїх народжень.
Страх як тяжко висохлим очам.
Хто еси? Живий чи мрець? Чи може,
і живий, і мрець? І сам на сам?*

Укладачі перекладають «сам на сам» як *«tutto solo»* – зовсім один. Я довго думала над цим рядком і радилася з колегами-філологами – як українськими, так і італійськими – і дійшла висновку, що неможливо точно передати це українське «сам на сам» із його конотацією залишеності сам на сам в боротьбі із проблемою / ворогом / тугою і, нарешті, собою. Так іноді роздуми над перекладом спонукають нас глибше відчувати свою мову та приховані сенси поезії. Але *«tutto solo»* не є помилковим перекладом, на наш погляд, це наче спроба італійської свідомості проникнути в українські реалії, бо переклад поезії ніколи не буває абсолютно точним, завжди – лише спроба, лише відкритість чужому світові та готовність його прийняти.

Ми сподіваємося, що в сьогоденній страшній війні ми не лишаємось із ворогом «сам на сам», оскільки бачимо в європейцях це бажання зрозуміти та прийняти Україну з її болем і жагою до свободи та самостійності.

Другий розділ збірки присвячений поезії вісімдесятників. Узагалі, частина книги, присвячена 1960–1980-м рр., невелика, порівняно з тим корпусом віршів, який нам дали ці роки, і укладачі в передмові теж указують, що «є, звісно, багато віршів, і авторів, яких ми хотіли б включити, але мусили залишити, але ми впевнені, що ця антологія стане поштовхом для багатьох інших видань про українську літературу, що уможливить відновлення деяких матеріалів, які ми не змогли вставити між цими сторінками» (С. VI). Крім того, на думку укладачів, збірка знайомить читачів часто з віршами маловідомих поетів, таких, «яких, по суті, потрібно відкрити заново навіть у тій самій Україні» (С. VII). Вісімдесяти роки укладачі називають періодом стагнації, а поезію цих років, витончену та глибоку, – естетичним бунтом проти, боротьбою слова. Три головні автори цього розділу – Микола Воробйов, Василь Голобородько та Михайло Григоров. «Ми вирішили поєднати тексти, які ведуть між собою інтертекстуальний діалог», – пишуть укладачі в передмові. І правда, відлунням Стусової поезії звучать трагічні рядки М. Григорова:

Ми...
 Повнили безголову порожнечу
 Переконаючи
 Себе
 Кожного разу
 Спочатку
 Ніби ми справді реальні...

Мауріціо Спанезі, мій співавтор, якось сказав мені, що ми – українці – постійно меланхолійні, це наша риса, яка помітна навіть по обличчях. Мабуть, подумала я, мабуть, бо ми завжди заповнюємо собою порожнечу, завжди носимо цю порожнечу в собі – такий собі спадок радянських часів – і постійно вимушені нагадувати собі, що ми реальні, що ми живі, що ми не сам на сам...

Третій розділ збірки охоплює роки на зламі вісімдесятих і дев'яностих – укладачі називають цей розділ «Великі переміни». На наш погляд, передмова до цього розділу є найбільш глибокою та цікавою – погляд Заходу на вихід українців із радянського концтабору. Період перебудови укладачі називають «славним маршем у нове майбутнє» (С. 35), який був перерваний катастрофою Чорнобиля. Цікавою видається думка укладачів, що поети цього покоління як би наслідують шістдесятників та вісімдесятників і є по суті поколінням, яке зросло на бібліотеках своїх батьків, було, на відміну від попередніх поколінь, знайоме з іноземними літературами та залюблене в класичну музику. Також університетська освіта дозволила цьому поколінню стати таким, яким воно стало, звільнитися від старих соціальних норм, які сковували культурне життя в період стагнації. І ось, ця зануреність в освіту та класичні мистецькі зразки народжує в новій літературі справжній, сильний потяг до незалежності та впевненість у собі. У цьому розділі містяться вірші Грицька Чубая, Наталки Білоцерківець, Оксани Забужко, Ігоря Римарука, Олега Лишеги, Аттили Могильного, Юрія Андруховича. Для упорядників збірки важливими стали ті вірші українців, які демонструють погляд поетів на Західну Європу – нову для колишніх радянських людей, але таку, яку поети, вочевидь, намагаються збагнути та опанувати якомога швидше – як іноземну мову. У передмові окремо вказано на спроби ввести до поетичної мо-

ви іноземні топоніми, торкнутися теми еміграції та емігрантських проблем. Так, Юрій Андрухович зображує українців-емігрантів очима італійців:

...

*Це така пара заробітчан,
думали італійці. Їх легко розпізнаєш:
спершу вони мовчки дивляться у вікно,
а коли стемніє, вдають, ніби засинають.
Життя на простроченій візі –
це таке досить нервово шамотіння,
тому, так і не знайшовши роботи в Римі,
вони потягнуться далі на південь,
де не конче винаймати дах над головою,
тож можна заощадити круглу суму,
зимуючи в самшитових заростях на узбіччях
вокзалів...*

Водночас, для цього шару літератури притаманні теми переживання свого минулого, пошуку себе в ньому, бо молодість цього покоління пройшла в найчистішому пошуку істини, найвідвертіших віршах та піснях під гітару ввечері, у дворі під вікнами своєї квартири, у найбільшій чесності. Про ці часи згадують із гордістю та водночас сумом, не лише тому, що молодість пройшла, але й тому, що промайнуло щось у нашому суспільному житті разом із цими роками, якісь надії на по-справжньому чесне майбутнє, на нашу спроможність побудувати нову країну, яка буде правовою, сильною, демократичною та безпечною для життя. У вірші Аттили Могильного цей сум видається лише передчуттям, але коли зараз читаєш цей вірш, невільно здригаєшся від його пронизливої чистоти та висоти описаних у ньому сподівань на свободу та щастя.

***

*Кwartали,
які я вже, мабуть, не забуду.*

*І ці двори,
що пам'ятають, як дзвеніли наші гітари
і як ми ішли звідси
поодиночі,
покладаючись лише на щастя
та на скупі правду
наших вулиць.*

*І час від часу
кожен з нас вертався,
щоб міцно-міцно
притискатися плечима
до твердих стін
цих п'ятиповерхових будинків.*

*І, може,
найбільша чесність
київського передмістя
в тому,
що нас ніколи не питали –
куди ми йдемо.*

Четверта частина збірки – поезія незалежної, молоді України, вона названа упорядниками віршами трьох кав'ярень: київської, львівської та харківської, відповідно йдеться про кав'ярні, де збиралися літературні студії: «Купідон», «Джигга» та «ЛітМузей». Цей період оцінений, передусім, як реалізація мрії багатьох поколінь українців про незалежну державу, а тому поезія цього періоду – постійна рефлексія на тему самоідентифікації.

Водночас, зазначають упорядники, це час пошуку нових поетичних форм, оскільки поети молоді України є новаторами та порушниками правил. Тим не менш, поезія вісімдесятих для них очевидно є певним каноном – «канонам виклику, канонам псалма, із котрим граються» (С. 86). Найбільш важливим поетом цього періоду названий у книзі Сергій Жадан, згадано формування групи «Червона фіра» та появу в поезії мови повсякдення, сленгу та неологізмів. Передмова до цього розділу трохи знайомить читачів із подіями «першого Майдану» та подає, забігаючи наперед, короткі відомості про всі випадки «майданів» у Києві. «Усвідомлення своєї сили, енергії, необхідної для змін» (С. 87), відчувається у цих віршах, як пишуть перекладачі, хоча ніхто в цій поезії ще не описує напругу політичних подій. «Перші роки двохтисячних є фундаментальними, оскільки вони заклали основу для того, якою мала стати поезія після 2014 року» (С. 87).

У цій частині антології містяться, окрім Жаданових, вірші Анатолія Дністрового, Маріанни Кіяновської, Галини Крук, Остапа Сливинського, Олега Коцарева, Катерини Бабкіної, Олесі Мамчич, Люби Якимчук. Зокрема, останній вірш присвячений роздумам про українську мову, але вже не як мову державну, але мову кохання, яка ще є такою непізнаною для іншого світу, але такою лагідною для того, щоб нею говорити про коханого:

*...Я хочу перекласти тебе всього українською
Записати на кілька аркушів
І читати кожному зустрічному
Кожному випадковому
Але чи вдасться?..*

Крізь любовні мотиви трохи просвічує міркування про наші мовні проблеми:

*...Українську літературу знаю недосконало
Принаймні студювала в університетах...*

П'ятий та шостий розділи займають половину антології – вони ввібрали в себе вірші про страшні та найстрашніші події нашої історії. Передмова до п'ятого розділу коротко та скупо розповідає про події 2014 р., без політичних екскурсів та пояснень, що й чому відбулося. Більше уваги в передмові присвячено аналізу віршів та тому дивному феномену, що саме в ті часи, коли почалася війна, українська поезія стає переважно жіночою. Тут представлені вірші Ірини Шувалової, Юлії Мусаковської, Ії Ківи, Катерини Калитко, Оксани Луцишиної, але також Бориса Херсонського, Сергія Жадана (деякі поети грапляються в різних розділах, бо мають кілька періодів творчості, якісно відмінних), Павла Коробчука, Юрія Іздрика та ін.

Найболіснішими в цьому розділі є вірші авторів, які є уродженцями Донбасу: Олександра Авербуха, Ії Ківи. Так, Олександр Авербух відверто описує досвід бою та внутрішнє здригання від його звуків і завершує вірш так:

*...Єдине, чого ми тепер прагнемо,
Це визнання нашого болю.*

Символічно, що саме цей вірш обраний для перекладу італійською, це своєрідне визнання нашого болю, прагнення хоча б трохи його втамувати, якщо це можливо.

Вірш Ії Ківи, уродженки Донецька, яка була вимушена виїхати з рідної землі, передає тугу за домом, за мовою, біль відчуження. Твір цікавий мовною грою із українським орудиним відмінком у словах «українською», «польською», «російською», якщо можна застосовувати слово «гра», коли йдеться про такі страшні теми, і, тим не менш, поет лишається поетом і відчуває в мові її, часом сумну, але грайливу усмішку. Наведемо цей твір повністю:

***

*ти стоїш посеред геть чужого тобі міста
посеред найвідомішого його цвинтаря
читаєш написи польською
чуєш гомін польських туристів
гробовець гробовець гробовець*

*що шукають чиюсь смерть польською
ти шукаєш чиюсь смерть українською
тут би могло бути поховано твоїх родичів
якби їх не примусили стати луною
блукати Донбасом у пошуках смерті російською
щоби саме в цей час по той бік України
дівчинка з довгим чорним волоссям
ворушила губами перекладаючи мову смерті
шукала на цвинтарі написи про твою родину*

Найбільш яскравою та знаковою для цього розділу антології є поезія Анастасії Афанасьєвої, про яку зазначено кілька разів у передмові. Вона є своєрідним прологом до останнього, найтяжчого, розділу, свого роду генеральним поетичним питанням, на яке відповідь буде дано потім – після лютого 2022-го. Цей вірш написаний російською, поетеса двомовна. Наведемо цю поезію повністю:

***

*Возможна ли поэзия после Ясиноватой
Горловки
Саур-Могилы
Новоазовска
После
Красного Луча
Донецка
Луганска
После разделения людей
Неотдыхающих и гибнущих
Голодающих и гуляющих
После того как поэзия давно стала
Как сказал один поэт
Просто «аутистическим бормотанием»
Шевелением губами в темноте
Я бы сказала
В полудреме*

*Возможна ли поэзия
В момент когда история проснулась
Когда от ее шагов
Сотрясается каждое сердце
Невозможно говорить о чем-либо другом
Но и говорить невозможно*

*Пока я пишу это
Совсем недалеко
Любые возможности отменяются.*

Думається, це один із найскладніших віршів для перекладу та взагалі сприйняття іноземним читачем. По-перше, тут замасковане питання, але немає знаку питання, це питання-заперечення, яке саме по собі складно передати іншою мовою, якщо зберігати відсутність розділових знаків. По-друге, основний герой цього вірша висловлений топонімами, і за кожним топонімом для кожного українця постають жахливі картини втрат і страт, але як це передати іншою мовою? Для цього треба додати до вірша підручник нашої сумної історії. І тим не менш, саме цей вірш кілька разів згаданий упорядниками в передмові.

Відповідь на питання Анастасії Афанасьєвої міститься в останньому розділі збірки, який увібрав вірші, написані після 24 лютого 2022 року – вірші війни. Отже, поезія можлива після Ясиноватой, і після Ірпеня, і після блокади і бомбардування Чернігова, і після «Азовсталі», і після... Поезія чомусь стала зосередженням думок для багатьох українців, терапевтичним моментом і для поетів, і для читачів. Це не означає, що жахливі події Бучі

або Маріуполя, або всієї багатостраждальної України менше, ніж ми думали, і тому поети можуть про це писати. Ні. Це означає, що людина виявилася більшою та сильнішою, ніж вона сама від себе чекала, і ця сильна людина відчуває в поезії той глибинний сенс, який, як виявилось, є важливим під час найтемнішого періоду, найстрашніших випробувань.

Передмова до цього розділу коротка та достатньо суха: війна. Немає багато слів, щоб щось сказати про біль, висловлений красивими словами та записаний ритмічними рядками. Розділ містить вірші Ірини Шувалової, Юлії Мусаковської, Лесика Панасюка, Олександра Ірванця, Вікторії Амеліної та Галини Крук. Треба сказати, що кожен вірш цього розділу є шедевром як у плані ідейного наповнення, так і поетичного оформлення – війна загострила поетичне чуття та точність висловлювання. Мабуть, це спричинено також відчуттям крайньої відповідальності поета, який ризикує писати про страждання цілого народу – крізь призму власного досвіду. Феномен сучасної воєнної лірики лише чекає на свого дослідника, і ми щиро вдячні італійським колегам за увагу до цього сумного феномену та переклад українських віршів, які стукають у зачинене віконце спокійного добробуту із проханням допомоги або хоча б співчуття, як про це пише Юлія Мусаковська:

***

*Несу своє горе у сповитку
велелюдною вулицею.
Горе надсадно кричить.
Перехожі дратуються:
«Вгамуйте своє горе,
годі йому голосити.
Вкрийте його тепліше,
нагодуйте, приспіть.
Горе як горе –
в кого його не було».
Горе тулить мені
до грудей гаряче чоло.
У горя в очах
сотні і тисячі розтерзаних нас.
Тут і зараз.
Кричи, моє горе, кричи.*

Бажання бути почутим, бажання, щоб тебе зрозуміли – головне в цих віршах відчую, оскільки, думається, непочуте горе пече сильніше та не дає жити далі. Те, що Ю. Мусаковська написала коротко та стримано, докладно змалювала Ірина Шувалова у довгій поезії «А ми думали а ви думали». Саме конструкція назви цього вірша вказує на складність відчуття й рішучість авторки. Про певну сміливість упорядників свідчить і їхнє рішення взяти вірш до антології, бо він адресований саме західним країнам і містить якщо не дорікання, то своєрідно висловлене прохання про порозуміння. Наведемо цей вірш без купюр, на наш погляд, він є програмним для антології, принаймні, для двох її останніх розділів:

***

*а ви думали а ми думали війна
це там де нас не було і нема
це попкорном хрумтіти під час кіна
це порятунок рядового رایана

а виявилось що ні
ти прокидаєшся і опиняєшся у війні
вчишся скотчем хрести наклеювати на вікні
тихенько лежати в підвалі свого будинку як у труні
під тілом чужим безпорадно вовтузитися на спині
на вулиці з-під рядна вистромяються ноги сині

смерть так близько
що чути як з її кривавого писка
скрапують слині*

день у день ми помалу стаємо
якісь поламани якісь недоконані
рідня з росії з чужих номерів
доброзичливо надсилає підтримки промені
інколи ти схопившись
думаєш боже за що мені
що ми тобі зробили боже скажи
а бог тобі: як поклати так і лежи

тим часом смерть ходить по всіх усядах шукає тебе
кличе тебе чужою мовою чужою лайкою
по-собачому скавучить по-дитячому айкає
стогне реве вищить зойкає скрикує
війна це смерть що більше не прикидається без 'язикою
підходить до твого ліжка впритул і така
тобі повільно засилює у вухо свого чорного мокрого язика

ніяк не заткається
виє безперестанку вдень і вночі
до кожної гайки твоєї душі і тіла
ця сука має розвідні ключі

ви думаєте війна не прийде
війна не знайде
війна до вашого дому не зайде
не встромить своє ікласте рило
у ваші шафки й шухлядки
у ваші банки й каструльки
у ваші роззявлені від жаху роти
думаєте не смітиме до вас прийти?

не вхопить за коси
не поволочить дорогою
не вгатить ногою під дих
думаєте ваші мертві не муситимуть тижнями
лежачи на узбіччі дивитися на вас живих?

думаєте
не матимете засинати й прокидатися
серед пострілів зовсім поруч
серед смертей і пожеж?

думайте.
буквально ще вчора
і ми так думали теж.

Ми могли б цитувати всі вірші цієї частини книжки – настільки вони актуальні та змушують думати й співпереживати авторам, але лишаємо це читачеві. Згадаємо лише вірш, який надруковано на обкладинці, на задньому її боці. Це твір Вікторії Амеліної, яка, як вона писала сама, до війни була прозаїком, але війна змусила її говорити віршами. У поезії завжди є якийсь момент передчуття, і рідко це передчуття буває радісним. Книжка ви-йшла, Вікторія ще встигла її побачити та потримати в руках – але місяць тому була вбита рашистською ракетою... Сама вона одного разу назвала себе частинкою «Розстріляного Відродження». Ось вірш, яким прикрашений зворот антології:

Коли тікаєш із дому,
...
Дім за спиною маліє
щоб вберегтися

Дім обертається
сірим камінчиком
намистиною
кісточкою минулорічної абрикоси
скельцем, що коле долоню усю дорогу
фігуркою Лего
мушлею з Криму
зернятком соняшника
гудзиком з татового мундира

Дім тоді поміщається до кишені
і там він спить

Дім слід витягати з кишені
в безпечному місці

Коли готовий

Дім помалу ростиме

І ти ніколи

запам'ятай, ніколи

не будеш без свого дому

А що ти взяла з собою?

Взяла лише цю історію

про повернення

Ось, витягнула на світло

Вона росте

Отже, ця збірка стала нібито поетичним підручником із новітньої історії України, думається, її призначення – не так познайомити читачів із українською поезією, як – із Україною взагалі. І це завдання вона виконала, якщо додати до опису збірки, що презентації її пройшли в різних містах, у різних університетах Італії. Нас цікавить інший факт – чому через вірші? Чи випадково Україну треба пізнавати шляхом читання її поезії? Відповідь на це питання упорядники подають у передмові до антології: «У сучасній українській культурі, від середини XIX століття до сьогодні, поезія завжди відігравала дуже сильну символічну роль. Під час протестів перших місяців 2014 року – так званого Євромайдану, відомого в Україні як Революція Гідності – нерідко можна було побачити портрети класиків української поезії XIX–XX ст., які брали участь у повстанні, з'являючись на стінах і рекламних щитах, часто в адаптованому до потреб сьогодення вбранні, із закритою половиною обличчя та іншими інструментами для захисту від нападів поліції. Незважаючи на те, що вона не обов'язково є глибоко відомою та філологічно оціненою, поезія продовжує сприйматися в Україні як щось значуще, як інструмент, здатний дати українцям право голосу та гарантувати культурну спадкоємність нації. Це спадок минулого, коли українська поезія XIX–XX століть була лабораторією національної ідентичності в період офіційного заперечення культурно-політичної автономії країни центром, спочатку в Петербурзі, потім у Москві. Спадщина, переглянута у світлі можливостей і потреб сьогодення, в якому Україна знову змушена боротися за своє виживання, у контексті культурної циркуляції, в якій інтернет сприяє швидкому поширенню та обговоренню літературних текстів. Тому поезія є чудовим ключем до спроби увійти у світ української культури в усій її складності» (С. V).

Справді, у сучасній Італії поезія не відіграє такої значної ролі в суспільстві, вона є хобі для одного, розвагою для іншого, шліфуванням філологічних здібностей для третього. Але не рупором громадянської позиції, не зброєю і не ключем, завдяки якому іноземці можуть відкрити для себе менталітет нації. Мабуть, і в Україні було б так само, якби не ця постійна боротьба за ідентичність, за мову, за свій погляд на життя, але саме життя зробило сучасну українську поезію такою величною, серйозною, відвертою та справжньою. Отже, поетичні українці, мабуть, видаються трохи дивними для інших націй, але й такими, які дозволяють пізнавати себе через красиві, витончені, вистраждані тексти.

**A NEWER HISTORY OF UKRAINE IN POEMS AND TRANSLATIONS.
REFLECTIONS ON A COLLECTION OF POEMS:**

**Poeti d'Ucraina a cura di Alessandro Achilli e Yaryna Grusha Possamai.
Milano: Mondadori, 2022, 250 p.**

The article is a detailed review of an anthology of Ukrainian poetry published in Milan (Italy) in 2022 in two languages: Ukrainian and Italian. The specificity of the anthology is that poems in it are divided into six chapters, each of which is preceded by a preface describing the historical events that took place in Ukraine during this period and the literary trends inherent in a particular time. The novelty of the article lies in the fact that the anthology is described for the first time. The method used is descriptive and partially chronographic, which is dictated by the structure of the anthology itself. Conclusions: «Poets of Ukraine» is a book that makes a great impression and makes us look at Ukrainian poetry, Italian literary critics, and poetry in general in a new light. In modern Italy, poetry does not play such a significant role in society as it does in Ukraine: it is a hobby for one, entertainment for another, and a way to develop philological skills for a third. But it is not a mouthpiece of civic engagement, a weapon or a key to help foreigners discover the mentality of a nation. Perhaps it would have been the same in Ukraine, if not for this constant struggle for identity, for language, for one's view of life, but it is life itself that has made modern Ukrainian poetry so majestic, serious, frank, and real. Therefore, poetic Ukrainians may seem a little strange to other nations, but they also allow us to know ourselves through beautiful, sophisticated, and suffered texts. Therefore, poetic Ukrainians may seem somewhat strange to other nations, but they also allow us to know ourselves through beautiful, sophisticated, and suffering texts.

Key words: Ukrainian war poetry, Alessandro Accilli, Yaryna Hrusha Possamay, "Poets of Ukraine".

Шуміло Світлана Михайлівна – кандидатка філологічних наук, доцентка кафедри всесвітньої історії та міжнародних відносин Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка, головна редакторка наукового журналу «Сіверянський літопис», наукова редакторка альманаху «Чернігівські Афіни» (просп. Миру, 13/106, м. Чернігів, 14021, Україна), запрошена професорка Università per Stranieri di Siena (Італія).

Shumilo Svitlana – Ph.D. in Philological Sciences, Associate Professor of the Department of the World History and International Relations, T.H. Shevchenko National University "Chernihiv Colehium", editor-in-chief of the scientific journal "Siverian Chronicle", scientific editor of the «The Chernihivian Athens» academic journal (13/106 Peace Avenue, Chernihiv, 14021, Ukraine), invited professor at Università per Stranieri di Siena (Italy).

E-mail: shumilosm@gmail.com

Спанезі Мауріціо – доктор філологічних наук, професор Università per Stranieri di Siena, поет, письменник, автор поетичних та прозових збірок, організатор Літературної студії Сієни (Piazza Carlo Rosselli 27/28, Siena, 53100, Italy).

Spagnesi Maurizio – doctor of philological sciences, professor at the Università per Stranieri di Siena, poet, writer of autobiographical and prose collections, organizer of the Literary studio of Siena (Piazza Carlo Rosselli 27/28, Siena, 53100, Italy).

E-mail: spagnesi@unistrasi.it

Дата подання: 30 липня 2023 р.

Дата затвердження до друку: 24 серпня 2023 р.

Цитування за ДСТУ 8302:2015

Шуміло, С., Спанезі, М. Новіша історія України у віршах та перекладах. Роздуми над збіркою поезій: Poeti d'Ucraina a cura di Alessandro Achilli e Yaryna Grusha Possamai. Milano: Mondadori, 2022, 250 p. *Сіверянський літопис*. 2023. № 4. С. 162–171. DOI: 10.58407/litopis.230415.

Цитування за стандартом APA

Shumilo, S., Spagnesi, M. (2023). Novisha istoriia Ukrainy u virshakh ta perekladakh. Rozdumy nad zbirkoiu poezii: Poeti d'Ucraina a cura di Alessandro Achilli e Yaryna Grusha Possamai. Milano: Mondadori, 2022, 250 p. [A newer history of Ukraine in poems and translations. Reflections on a collection of poems: Poeti d'Ucraina a cura di Alessandro Achilli e Yaryna Grusha Possamai. Milano: Mondadori, 2022, 250 p.]. *Siverianskyi litopis – Siverian chronicle*, 4, P. 162–171. DOI: 10.58407/litopis.230415.